

نمایش «منشور کوروش» در موزه ملی ایران

سند سفالین حقوق بشر در ایران

اشاره

آزاده شاکری

منشور کوروش استوانه‌ای سفالین از جنس گل‌رس است که بر روی آن فرمان مشهور کوروش هخامنشی به خط میخی بابلی حک شده است. این استوانه از ۲۱ شهریور تا ۲۱ دی ماه ۱۳۸۹ به مدت ۱۶۰ روز در موزه ملی ایران باستان میهمان خانه‌ی خود بود. شاید این فرصت کمی برای بازدید از مهم‌ترین سند حقوق بشر تاریخ برای ایرانیان باشد، اما همین فرصت کم با رایزنی‌ها و چالش‌های فراوان میان مسئولان میراث فرهنگی و گردشگری ایران و موزه‌ی بریتانیا به دست آمد.

خدایان] یوغی بر آن‌ها نهاده بود که شایسته‌شان نبود.

خستگی‌هایشان را تسکین دادم (و) از بندها رهایشان کردم. (خدای) مردوک، سرور بزرگ، از رفتار [نیک من] شادمان گشت...

اهمیت استوانه‌ی کوروش

استوانه‌ی کوروش سندی بر رفتار انسانی کوروش فرمانروای بزرگ پارسی است. این استوانه آن‌چه را که تاریخ و تورات درباره‌ی کوروش گفته‌اند، تأیید می‌کند.

در منشور کوروش به‌طور مستقیم از حقوق بشر سخن گفته نشده است، اما به روشنی می‌توان در آن نمونه‌ی رفتار انسانی و احترام‌آمیز یک فرمانروا با مردم را دید که براساس معیارهای امروزی به‌عنوان حقوق بشر شناخته می‌شود.

وقتی صاحبخانه در خانه‌اش میهمان است

در طبقه‌ی دوم موزه ملی ایران باستان اتاقی را به نمایش منشور کوروش اختصاص داده‌اند. راهروی این طبقه، با ماکت‌هایی که از

حرف‌های کوروش

...منم کوروش، شاه جهان، شاه نیرومند،

شاه بابل، شاه سومر و اکد، شاه چهار گوشه‌ی جهان. پسر کمبوجیه، شاه بزرگ، شاه شهر آنشان... از نسل چیش پیش، شاه بزرگ، شاه شهرانشان...

سپاهیان گسترده‌ام با آرامش درون بابل گام برمی‌داشتند. نگذاشتم کسی در همه‌ی [سومر و] اکد هراس آفرین باشد.

در پی امنیت بخشیدن به شهر بابل و همه‌ی جایگاه‌های مقدسش بودم. برای مردم بابل... که برخلاف خوا [است

کشف استوانه

استوانه‌ی کوروش در سال ۱۸۷۹ میلادی در کاوش‌های شخصی به‌نام «هرمزد رسام» که از سوی موزه ملی بریتانیا در بخش جنوبی ویرانه‌های موسوم به تل عمران (معروف به جمجمه) در بابل (عراق امروزی) به‌کار حفاری باستان‌شناسی مأمور بود کشف شد. احتمال دارد که کوروش این استوانه را به‌عنوان یک کتیبه‌ی پی‌بنا، براساس سنتی کهن، به‌دست خود در آن مکان قرار داده باشد.

«کیوان ناظری» دانشجوی پتروشیمی، برای دومین بار به دیدن منشور آمده است. به نظر او، ترجمه‌ی ارائه شده از منشور گنگ و نامفهوم است.

مردی از پارس

کوروش دوم، پادشاه یک دودمان محلی در پارس بود که در شهر باستانی انشان حکومت می‌کرد. پدر او کمبوجیه‌ی اول از خاندان هخامنشی و مادرش ماندانا، دختر آستیاگ آخرین پادشاه ماد بود. درباره‌ی کودکی او افسانه‌های بسیاری وجود دارد. آستیاگ به علت خوابی که دیده بود دستور داد کوروش را به قتل برسانند اما این فرمان اجرا نشد و کوروش سال‌ها بعد به حکومت مادها پایان داد.

آستیاگ از قدرت گرفتن کوروش در پارس نگران بود و سپاهیان را برای مقابله با او به پارس فرستاد، اما سپاه ماد شورید و به کوروش پیوست. آن‌گاه اکباتان (همدان) پایتخت ماد به دستور کوروش افتاد. کوروش آستیاگ را زنده نگه داشت و اجازه داد در بخشی از کاخ خود تحت نظر زندگی کند.

کرزوس، پادشاه لودییه (آناتولی) با حذف رقیب دیرینه‌اش ماد، به سوی کوروش لشکر کشید اما شکست خورد و سرزمین او به دست کوروش افتاد. کوروش کرزوس را نیز بخشید و زنده نگه داشت.

کوروش و سپاهیان به بابل رفتند. مردم بابل از ظلم نبونئید خشمگین بودند. کوروش شهر را بدون جنگ فتح کرد. با مردم بابل به احترام رفتار کرد. اسیران ساکن در بابل، از جمله یهودیان، را آزاد کرد و آنان را به سرزمین اصلی خود برگرداند. کوروش نبونئید را نیز بخشید و او را برای زندگی به کرمان فرستاد.

و نمایش آن در موزه می‌توانست یادگار مناسبی برای بازدیدکنندگان باشد.

بازدیدکنندگان منشور

روابط عمومی موزه‌ی ملی ایران، میزان بازدید از این اثر تاریخی را به طور متوسط ۲ هزار نفر در روز اعلام کرده است. البته بازدیدها در روزهای تعطیل به اوج می‌رسد. در دومین جلسه‌ی نمایش عمومی استوانه جمعیت بازدیدکننده به بیش از ۵۰۰۰ نفر رسید.

بازدیدکنندگان بیشتر، از زمان کوتاه بازدید از منشور کوروش گلایه داشتند و برخی اطلاعات ارائه شده در این باره را ناکافی می‌دانستند.

«پریسا محمدزاده» کارشناس ارشد مهندسی برق که از بازدید استوانه‌ی کوروش می‌آید، معتقد است اطلاعات ارائه شده درباره‌ی منشور کافی نبوده است. او در این باره می‌گوید: «من مطالعات تاریخی خوبی دارم و در این جا چیزی اضافه‌تر از آن چه می‌دانستم ندیدم.» اما «مریم کرلایی» که خانه‌دار است و همراه با همسر و فرزندش برای بازدید از استوانه‌ی کوروش آمده است از اطلاعاتی که دریافت کرده، کاملاً راضی است.

تخت جمشید در آن تعبیه کرده‌اند، فضایی باستانی به خود گرفته است. با گذر از کنار سربازهای هخامنشی و سرستون‌های سنگی، دروازه‌ای دیده می‌شود که راه منزل فعلی استوانه است.

بازدیدکنندگان از منشور ۳ دقیقه فرصت دارند، آن‌را از پشت محفظه‌ی شیشه‌ای‌اش تماشا کنند. در این مدت زمان اطلاعات صوتی مختصری درباره‌ی منشور در فضای اتاق پخش می‌شود. در راهرو و اتاق محل نگه‌داری و نمایش منشور، تابلوهایی حاوی اطلاعات بیشتر درباره‌ی کوروش و منشور او دیده می‌شود. در این تابلوها ترجمه‌ی منشور کوروش، چگونگی کشف آن و زندگی‌نامه‌ی مختصری از این پادشاه دادگر آمده است.

ارمغانی از موزه

روبه‌روی در ورودی موزه‌ی ملی ایران (موزه‌ی ایران باستان) غرفه‌ای برپا شده که کتابچه‌ی راهنمای منشور کوروش و ماکت‌هایی از تخت جمشید را به فروش می‌رساند. بازدیدکنندگان اغلب به این غرفه می‌روند و گاه چیزی به یادگار می‌خرند، اما غایب غرفه ماکت استوانه‌ی کوروش است که شاید با توجه به مناسبت موجود